

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת קדושים

אני ה'! רש"ל לבבאי-מציעא סא ע"א, תוספות
ד"ה שתולה וכו', אומר: כל מקום שמצוה מסתיימת
במלים "אני ה'", שם הכתוב בא להזהיר על הערמה
ואונאת הבריות. שכן עיני ה' משוטטות בכל הארץ;
והזכר את שמו, יהיה נאמן לדקדק במצוותיו. והנה
אין מספר לאמיתות של הכרת ה', הכלולות בשם
הויה; אך כאן הובלטה דווקא אותה בחינה, הנובעת
ממה שנראה לנו כיסוד משמעותה. כי ה' מהווה את
כל עתידות חיינו — על-פי הצורך בחינוכנו
לקדושה ולישע (השחה פי' בראשית עמ' לא; שמות
ו, ב). הודות לו נזכה בכל רגע הממשש ובא.
נמצא, שכל רגע שבהויה הוא לנגדו תמיד —
כדי להכריע על פיו ביחס לרגע הבא. בכל עת הוא
בוהן את חיינו שבהויה; על-פי זה יתן או יקח את
חיינו להבא; ירבה שמחה או יגזור צער. נמצא, שכל
רגשותינו ומחשבותינו, דברינו ומעשינו ערוכים
לפניו בכל עת; כל גנוי לבבנו גלויים וידועים לפניו.
ולפיכך בזוכרנו אותו — הבודק את כל רגשותינו
ומחשבותינו, דברינו ומעשינו — בחושנו את קדושת
קירבתו ואת עיני כבודו — כבר תתקדש כל נפשנו
כראוי לקדושתו. והדבר יהיה ניכר גם ביחסינו עם
הבריות: ננהג באותה מידת יושר ונאמנות, שיהא לה
קיום בעיני ה'; נהיה זהירים במידת האמת והצדק
— כראוי לאלה הקרויים עם ה'.

א. רש"ד הירש
פרק יט', פסוק יב':

אלו

1. קרא שם את הפסוק, מה המיוחד בו האפשר לפרשנו ללמדנו בו את דבריו
הכאליים?
2. למה באה לשון זו דוקא על הצרחה ואנאה?
3. איך פרשנו מבין את השימוש בשם הויה דוקא כאן?
4. הקב"ה בוחן אותנו בכל עת ולכן תאמתו למצוינו נראית מיד, מה רוצה
פרשנו לומר בכך?
5. פרשנו מסיים את דבריו כי עלינו לנהוג בזהירות, ביושר ונאמנות למצן
נהיה ראויים להיות קרויים עם ה', מה כוונתו בכך?

קדושים

ב. רמב"ם. פרק י"ט פסוק יד': "לא תקלל חרש" י"ט, י"ד

והיה עולה בדעתנו שכוונת התורה שאסרה קללת אדם מישראל היא אם הוא שומע את זה, מחמת הבושה והצער המגיעים לו, אבל קללת החרש כיון שאינו שומע ואינו מצטער בכך הרי אין חטא בדבר, לפיכך השמיענו שהוא אסור, לפי שאין התורה מביטה על מצב המתחרץ בלבד, אלא הביטה גם על מצב המחרץ, שלא יעורר נפשו לנקמה ולא ירגילנה לכעוס.

סה"מ (לא תעשה) שי"ז

*

י"ט, י"ד

"ולפני עור לא תתן מכשול"

שהוזהרנו מלהכשיל זה את זה בסברה והוא, שאם ישאלך עצה בדבר שאינו בקי בו, הרי באה האזהרה מלהטעותו ומלרמותו, אלא תורהו על הדבר שאתה חושבו שהוא נכון... ואמרו שלא זה כולל גם מי שמסייע לדבר עברה או גורמה.

סה"מ (לא תעשה) רצ"ט

אלות

1. מה אחד מה פרשנו בקטע הראשון?
2. פרשנו קופץ כי התורה דואת כאן דוקא למקלל הפוטנציאלי יותר מאשר למקולל, איך ולמה?
3. איך ולמה מרחיב פרשנו את המצווה בקטע השני?
4. איך מבין פרשנו מכאן כי דין זה כולל גם את המסייע לדבר עברה?

* * *

ג. תורת משה - האלשיך.

פרק י"ט פסוק טו': לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא

תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך (יט טו). ועוד עבירה אחרת תמשך מהלין פעולת שכיר. והוא כי אחר עבור ימים יעמיד את בעל הבית בדין באומרו הבא שכרי, ובעל הבית אומר נתתי. אז מתעתד גם הדיין לחטא ויעבור על לא תעשו עול במשפט וכו'. והוא כי אפשר יעבור הדיין בהטות אל אחד מן הצדדין. או יאמר בלבו, היתכן כי איש עשיר חמד שלשה או ארבעה זוזים להחסיר לחם רעב, ויטה לומר כי חרפת רעב השיא את העני לבא בעלילה על העשיר,

ואפשר כי נהפוך הוא ויזכה את העשיר ויעשה עול במשפט. או יתהפך הוא, כי יאמר היתכן ערב אל לבו איש רש להעזי פניו נגד העשיר, אם לא שהאמת אתו, רק שטרדות העשיר בעשור השכיחוהו האמת, ויעבור על לא תשא פני דל. או יעשה דרך שלישי, כי הוא כמסתפק מי מהם הוא הטוען שקר, על כן מה עושה מחייב את העשיר, ולבל יקפיד מהדר פני עני ומכבדו הרבה ומזכה את הרש כדי לצאת שניהם. והנה על האחד אמר לא תעשו במשפט. ועל השני אמר לא תשא פני דל השלישי אמר ולא תהדר פני גדול וכ

אלות

1. איך פרשנו מבין את הקשר בין הנאמר בפסוקים כאן?
2. על אפשריות מונה פרשנו שקיימות כאן פני הדיין, התוכף למנות ולחסידין?
3. איך לפי כל זה מתפרשים הפסוקים כאן?

* * *

(יט) את חקותי תשמורו. ומה הם; בהמתך¹⁶ לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך. על דרך הפשט: [17] טעם איסור הכלאים מפני שכל הדברים הנבראים בארץ בין חי בין צומח יש לה כח ומזל למעלה, וכל אחד ואחד נברא למינו, כי כן יסד המלך יתעלה במעשה בראשית שיהיה כל אחד ואחד למינהו, ומי שהוא מרביע או מרכיב שני מינין הרי הוא משנה ומכחיש מעשה בראשית שכתוב שם¹⁸, למינהו, והוא עושה הפך ה' שרצה להבדיל בין המינין וכאלו¹⁹ מראה את עצמו שהוא חושב כי לא יספיקו הנבראים שברא הקב"ה בעולמו והוא רוצה להתחכם ולהוסיף עוד שם מינין מחודשים על כל מה שברא חי העולמים. ואסור חרישה בשור וחמור גם כן נמשך אחר הטעם הזה כי מנהג עובדי אדמה אחר חרישתם שיביאו הצמד ברפת אחת ויבאו לידי הרכבה * להוליד מינים זרים משונים בתולדות להכחיש מעשה בראשית²¹. ועל דרך המדרש²⁰: שדך לא תזרע כלאים¹⁶, זה שאמר הכתוב: ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר²¹, נתן הקב"ה תורה לישראל כדי להנחילם חיי העולם הבא, ולא הניח דבר שלא נתן בו מצוה לישראל, בא לחרוש: לא תחרוש בשור ובחמור יחדו²², בא לזרוע: שדך לא תזרע כלאים¹⁶, בא לקצור: ולקט קצירך לא תלקט²³, בא ללבוש: לא תלבש שעטנו²⁴, ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך. ועל דרך הקבלה בסוד מצות הכלאים: מצוה זו ממצות הנקראות, חקים, ואין תכלית הכוונה בחקים האלה בענינים הגופניים בלבד רק בכחות השכליים הנמשכים מן השמים, ולכך נקראו. חקות שמים * כענין שכתוב: הידעת חקות שמים²⁵, וחקות האלו לא נתנו רק לישראל, הוא שכתוב: חקיו ומשפטיו לישראל²⁶, וכתוב: כי חק לישראל הוא²⁷. וכל הכחות העליונים השכליים כל אחד ואחד ממונה על פקודתו ועל ממשלתו, והפעולות בעולם השפל הזה משתלשלות בסבתם, ובוזה העולם מתקיים ועומד על השלמות. וכבר ידעת מאמרם ז"ל²⁸: אפילו העליונים צריכים שלום * שנאמר: עושה שלום במרומיו²⁹. והשלום שלהם הוא קיומם ושיפעלו פעולתם במנויים. ואם כן המעמיד תולדות למטה מין במינו גורם השלום למעלה, כי הכחות הממונים הם משלימין מנויים הראוי כמו שצריך העולם השפל, והמעמיד תולדות למטה מין בשאינו מינו הרי זה גורם הפך השלום, כי הוא מערבב * הכחות העליונים ומבטל אותן ועוקר אותן ממנויים, וזהו סוד הלשון של, כלאים' שהוא לשון מניעה, כלומר בטול הכחות, מלשון: לא תכלא רחמך ממני³⁰, וכן: בית הכלא³⁰, כי הנתן שם הוא מתבטל ממלאכתו *. והוא לשון, חקים' מלשון חקיקה וציור, כי הם ציורי ענינים שכליים של מעלה. והמרכיב בהמה מין בשאינו מינו, או הזרע צמח מין בשאינו מינו והם יונקים זה מזה הרי זה מערבב הכחות העליונים הנותנים כח ההולדה או כח הצמיחה, וכמו שדרשו רז"ל³¹: אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה מכה אותו ואומר לו גדל, שנאמר: הידעת חקות שמים וגו'²⁵. ומפני שהשנים הנולדים בעולם ראשונה * היו כלאים, זה מצד הרוח הטובה וזה מצד הרוח הרעה, ואנחנו נצטוינו להמשך אחר הרוח הקודש ולהתרחק מן הרע שהוא מצד רוח הטומאה על כן נאסר לנו הכלאים כי הוא חבר שני קצוות שהם שני הפכים, אין ראוי לחבר אותן כי אין חברון עולה יפה.

אלו

1. מהי דעתו של רש"י על דרך הפשט?
2. כמה הוא: "הנה ומכחיש"?
3. איך חרישה פשוט וחמור קשור לזה?
4. לצומח דרך הפשט מהי דעתו על דרך המדרש?
5. למסוף מביא רש"י את דעתו על דרך הקבלה, התוכף להסביר?
6. למה כל זה הנו חוק, ולמה רק לישראל ומה זה כולל בט את "מראיו"?
7. "נצטוינו להתרחק מן הרע שהוא מצד רוח הטומאה" - מה הכוונה?